

พระยาวิเชียรภักดีสงคราม (เกลี้ยง)

ผู้สร้างเมืองหนองจิก

อนันต์ วัฒนานิก

พระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม เป็นคนไทยเชื้อสายจีน บรรพบุรุษของท่านมีนามว่า เก่ง ชาวเมืองจี่หู ตำบลเสหิน อพยพมาอยู่เมืองสงขลาพร้อมกับบรรพบุรุษของคนในตระกูล ณ สงขลา คือเหยียง แซ่เฮ่า เมื่อปีพุทธศักราช ๒๒๕๓ ประกอบอาชีพทางการค้าขาย การเกษตรกรรม และการทำเหมืองแร่ดีบุก เยี่ยงอย่างชาวจีนทั้งหลาย แต่แล้วโชคชะตาก็ได้เบนเบี่ยงทิศทางดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษของท่าน เข้ามาสู่แวดวงขุนนางเข้ารับราชการสนองพระยุคลบาทปฐมนักศรียแห่งพระราชวังสัจกรี ในตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสืบมาหลายชั่วคน

ตระกูลเหยียง ได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองสงขลาเป็นเวลายาวนานถึง ๑๒๖ ปี จนกระทั่งมีการเปลี่ยนการปกครองแบบหัวเมืองประเทศราช มาเป็นระบบการปกครองแบบมณฑล

เทศาภิบาลตระกูลเก่งก็ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองจนะ ปัตตานี ยะหริ่ง ยะลา และเมืองหนองจิก โดยเฉพาะเมืองหนองจิกนั้นตระกูลของเก่งเป็นผู้สร้างตระกูล ณ สงขลา เป็นผู้ส่งเสริมพัฒนาให้ขึ้นต่อมา จนกระทั่งบุกเบิกระบบการปกครองแบบ ๑ หัวเมืองประเทศราช

พระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม มีนามเดิมว่า เกลี้ยง เป็นบุตรของพระยาชะหริ่ง (ยิ้มซ้าย) และคุณหญิงหม้อย เมื่อปฐมวัยได้รับการศึกษาภาษาไทยจากวัดประจำตระกูลและครูบาอาจารย์ภายในจวนเจ้าเมืองของบิดา ต่อมาก็ได้เข้าฝึกหัดราชการเป็นผู้ช่วยบิดาของท่าน ในด้านการปกครองที่เมืองยะลา และเมืองยะหริ่ง ได้แสดงความสามารถ ปฏิบัติงานสำคัญให้เป็นที่ประจักษ์แก่บรรดาข้าราชการน้อยใหญ่ และเจ้าเมืองสงขลา ซึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลการบริหารหัวเมืองทั้ง ๑ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. ๒๓๘๘ ตำแหน่งผู้ว่าราชการเมือง

หนองจิกว่างลง เนื่องจากด่วนโยษะผู้ว่าราชการเมืองปัตตานีถึงแก่กรรมด่วนอุปสาผู้ว่าราชการเมืองหนอง

จิกได้รับการแต่งตั้งให้ไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองปัตตานี นายเกลี้ยงจึงได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองหนองจิกและได้รับพระราชทานสัญญาบัตรมีบรรดาศักดิ์ เป็นพระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม ประกอบด้วยเครื่องยศประจำตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองมี

ภาคเงินกาไหล่ทอง ๑ ใบ

คนโทเงินกาไหล่ทอง ๑ ใบ

สัปทนแปดกุดแดง ๑ คัน

กระบี่บังเงิน ๑ เล่ม

เมืองหนองจิกนั้นเดิมเป็นส่วนหนึ่งของเมืองปัตตานี ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๓๕๑ สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีพระราชโองบายให้แยกเมืองปัตตานีออกเป็น ๑ หัวเมือง มีเมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองสาย เมืองระนะ เมืองรามันห์ เมืองยะลา และเมืองหนองจอก ให้มีผู้ว่าราชการเมืองซึ่งคัดเลือกมาจากชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธเป็นผู้ปกครอง ภายใต้การดูแลของผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา รุ่งขึ้นปีพุทธศักราช ๒๓๕๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ เสด็จสวรรคต จึงไม่ปรากฏ

อุโบสถวัดมัจฉลินทวาปีวิหาร อ.หนองจิก

หลักฐานนามผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองอื่น ๆ ในรัชสมัยนี้ ผู้เขียนขอสันนิษฐานว่า คงจะอยู่ในระยะการเลือกเฟ้นหาตัวบุคคลที่เหมาะสม ระหว่างพระยาธานี (ขวัญชัย) และเจ้าพระยาอินทศิรีฯ (บุญชัย) ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา เพื่อทำรายชื่อขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงพิจารณาแต่งตั้ง แต่มาสิ้นรัชกาลเสียก่อน ครั้นต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ด้วนนิ ไปดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองหนองจิกเป็นคนแรกด้วนนิได้ตั้งศูนย์การปกครองเมืองหนองจิก อยู่ที่บริเวณตำบลดาโต๊ะ ตำบลกอลอดันหยง เขตท้องที่อำเภอหนองจิก และ

ตำบลคลองใหม่ในท้องที่อำเภอยะรังปัจจุบัน มีผู้ว่าราชการเมืองสืบต่อกันมาคือ ด้วนกะจิ นายบุญแมนและด้วนกูประสา ในอดีตที่ใดเป็นที่ตั้งพระราชวัง อันเป็นที่ประทับของ พระราชาหรือบริเวณใดเป็นที่จวนของผู้ว่าราชการเมือง ศูนย์การปกครองของแคว้นหรือเมืองก็ย่อมตั้งอยู่ ณ บริเวณพระมหาราชวังขององค์พระมหากษัตริย์ที่ทรงประทับอยู่ หรือจวนของผู้ว่าราชการเมือง ซึ่งใช้เป็นที่พักอาศัย และบัญชางานการบ้านเมือง

บุญอุปการประชากร (ลิน-โรจนหัสติน) อดีตนายอำเภอยะรัง เล่าถึงสาเหตุที่พระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม ไม่ยอมไปตั้งศูนย์การปกครองอยู่ในบริเวณที่ตั้งเมืองหนองจิกเก่าว่า เนื่องจากนายบุญแมนอดีตผู้ว่าราชการเมืองหนองจิก

องค์พระประธานในวัดมัจฉลินทวา

และสมัครพรรคพวกคอยกีดกัน เหตุมาจากนายบุญแมน ได้ลักลอบอุคนางสาวยี่สุน น้องของพระยาวิเชียรภักดีศรีสงครามมาเป็นภรรยา พระยาชะหรั่ง (ยิ้มชัย) บิดาของนางสาวยี่สุน ได้นำเรื่องขึ้นร้องเรียนต่อเจ้าเมืองสงขลา เป็นผลให้นายบุญแมนต้องได้รับโทษถึงกับปลดออกจากราชการ จึงมีความพยายามสืบต่อมาถึงพระยาวิเชียรภักดี ผู้เป็นพี่ชายของนางสาวยี่สุน เพื่อระงับความพยายามของเวร เพื่อมิให้เสียเลือดเนื้อระหว่างคนไทยด้วยกัน พระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม จึงยอมสละสิทธิที่จะเข้าไปตั้งจวนผู้ว่าราชการเมืองอยู่ในบริเวณเมืองเก่า มาเลือกทำเลตั้งเมืองหนองจิกขึ้นใหม่ (บริเวณ) ที่ว่าการอำเภอหนองจิกปัจจุบัน) หากพิจารณาในแง่ของเศรษฐกิจจะ

ประตูปฐมจุลินทวารวิหาร

เห็นได้ว่า บริเวณสันทรายซึ่งมีชื่อเรียกกันว่า บ้านคูนง (บ้านแหลม) ที่พระยาวิเชียรภักดี เลือกเป็นที่ตั้งเมืองนั้น มีความเหมาะสมกว่าที่ตั้งเมืองหนองจิกเดิมมากคือ รอบ ๆ สันทรายทางทิศเหนือและทิศตะวันออก เป็นที่ราบลุ่มไปจดชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย มีแม่น้ำตานีไหลผ่าน ส่วนทางทิศตะวันตกมีเทือกเขาสันกาลาคีรี ต่อเขตแดนเมืองเทพา ทำให้มีฝนชุก เกิดน้ำซึมไหลลงสู่ที่ราบเชิงเขา ในบริเวณอำเภอเมืองเก่า (อำเภอโคกโพธิ์) ผสมผสานกับน้ำในลำคลองที่แยกจากแม่น้ำตานีเข้าไปสมทบ ทำให้พื้นที่ราบลุ่มเหล่านั้นกลายเป็นแหล่งปลูกข้าว และพืชผลนานาชนิด จนมีผู้ให้สมญาเมืองหนองจิกว่า เป็นเมืองอยู่ข้าวอยู่น้ำในบริเวณ ๗ หัวเมือง สมดังที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงบันทึกไว้ในรายงานการตรวจราชการของพระองค์ ในคราวเสด็จออกมาตรวจราชการ

ในมณฑลภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ว่า “เมืองหนองจิกเป็นแหล่งข้าวที่นาดีหาเมืองจะเปรียบได้” อีกทั้งที่ตั้งเมืองใหม่ ได้ตั้งอยู่ใกล้ปากน้ำ สะดวกในการขนถ่ายสินค้า โดยเฉพาะข้าวเปลือก ซึ่งเป็นสินค้าสำคัญของเมือง กล่าวกันว่า มีเรือของพ่อค้าจากเมืองกลันตัน ตรัง กานู ซึ่งเป็นประเทศราชของไทย ในยุคนั้น เข้ามาซื้อเป็นประจำ นอกจากนั้นยังสะดวกในการควบคุมดูแลด้านภาษี ซึ่งทำรายได้มาสู่เมือง ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลบางตาวา และบ้านบางทราย ตำบลตันหยงเปาว์ อีกด้วย ประการสุดท้ายการคมนาคมระหว่างเมืองต่าง ๆ ในขณะนั้น ต้องอาศัยเรือเป็นพาหนะติดต่อกันสะดวกรวดเร็วกว่าทางบก

สมัยนั้นบริเวณสันทราย ท้องที่ตำบลคูนงยังเป็นป่า ที่อยู่ของฝูงสัตว์ร้ายนานาชนิด เล่ากันว่าที่ป่าอึกย (ต้นผลไม้ชนิดหนึ่งผลรับประทานได้) พระยาวิเชียรภักดี

ชอบใช้เวลาว่างจากกรว่าราชการงานเมือง ออกไปนั่งห้างล้างแรม คอยล่าสัตว์จำพวกกวาง และเสือ เป็นประจำ ฝีมือการยิงปืนของท่านแม่นยำเป็นที่นิยมชมชื่นและเกรงขามของผู้คน จนมีเสียงลือลือกันว่า ท่านมีเวทมนต์คาถา สามารถสั่งให้กระสุนปืนถูกต้องเป้าหมายได้แค่ระยะนัดไม่เคยผิดพลาด ท่านจึงเป็นที่หวาดกลัวของโจรผู้ร้าย

พลเมืองในเมืองหนองจิกขณะนั้นมีน้อยมาก มีชุมชนดั้งเดิมอยู่เพียงกลุ่มเดียว ที่บ้าน GUAR (ฉิวร์หรือควน) ตำบลคอนรัก และหมู่บ้านชาวประมงตามริมฝั่งทะเล ในท้องที่ตำบลบางตาวา บางเขา ตันหยงเปาว์ เป็นหย่อม ๆ ฐานกำลังผู้คนที่สำคัญก็ได้แก่ไพร่พลเมือง ที่อพยพมาจากเมืองยะหริ่ง จะนะ สงขลา ดังนั้น ท่านจึงพยายามชักจูง ชาวเมืองใกล้เคียงที่สนิทชิดชอบกันมาแต่ก่อน ให้มาช่วยกันสร้างบ้านแปลงเมือง บุกเบิกป่ามาเป็นนา ปัจจุบันยังคงปรากฏหมู่บ้านคอน (ชาวนครศรีธรรมราช) เป็นหลักฐานอยู่หมู่บ้านหนึ่ง ตั้งอยู่ระหว่างตำบลบางตาวากับตำบลคูนง ส่วนผู้คนนั้นคงเหลืออยู่ไม่มากนัก เนื่องจากการขุดคลองใหม่ ในท้องที่ตำบลปรีดิ์ อำเภอยะรัง ของพระยาตานี (दानกุสุไลมาน) ทำให้แม่น้ำตานีเปลี่ยนเส้นทางเดินไปสู่เมืองปัตตานี ส่วนลำน้ำเดิมที่วกมาในเขตเมืองหนองจิกนั้นค่อย ๆ ตื้นเขิน เรือแพไม่สามารถเดินไปมาได้ น้ำที่เคยไหลผ่านเข้าไปหล่อเลี้ยงพืชพรรณธัญญาหารก็ขาดหายไป ทำให้น้ำทะเลไหลเอ่อเข้าสู่ลำคลอง เพราะ

“ไม่มีน้ำเจือในแม่น้ำคอยสกัดกั้นไว้ตามธรรมชาติ ทำให้พื้นดินเกิดการแปรเปลี่ยนสภาพ เป็นดินเปรี้ยว ดินเค็ม ทำนาไม่ได้ ผู้คนจึงพากันอพยพแยกย้ายไปหาหลักแหล่ง ทำมาหากินในท้องถิ่นอื่นเกือบหมด คงเหลือแต่หมู่บ้านคอนไว้เป็นอนุสรณ์ เหตุที่พระยาตามี (ว่านกุสุโลมาน) ขุดคลองใหม่ขึ้นก็เพื่อหลีกเลี่ยงการเสียน้ำสินค้า โดยเฉพาะสีบุก และของป่าให้แก่เมืองหนองจิก เพราะลำน้ำตมนี้ไหลวกเข้ามาเมืองหนองจิก ผ่านตำบลคลองตันหยง ตำบลยาบี ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านภาษีของอำเภอหนองจิกก่อน แล้วจึงไหลมาออกที่บริเวณตำบลยะรังไหลสู่มืองปัตตานี

ในอดีตวัด เป็นแก่นบ้าน แก่นเมือง เป็นศูนย์ศิลปวิทยาการของชุมชน เป็นที่ประกอบกิจทางศาสนาและพิธีกรรมของบ้านเมือง ได้แก่พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการ เมื่อมีเมืองก็ต้องมีวัดควบคู่กันไป ดังนั้นพระยาวิเชียรภักดี จึงได้อาราธนาพระอาจารย์พรหม มาช่วยท่านเลือกทำเลที่ตั้งวัดขึ้น เล่าสืบต่อกันมาว่า พระยาวิเชียรภักดี และพระอาจารย์พรหม ตีอนิมัตร์ขณะออกไปสำรวจทำเลที่ตั้งวัด ได้พบเสือแม่ลูกนอนอยู่ใต้ต้นร่มไม้ใหญ่จึงเลือกเอาที่ที่เสือนอน ว่าเป็นชัยภูมิมงคลตั้งเป็นวัดขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๓๘๘ เรียกขานกันในขณะนั้นตามนามหมู่บ้านว่า วัดดอยง (วัดบ้านแหลม) ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๓๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสเยี่ยมเมืองหนองจิก จึงได้พระราชทานนาม

วัดดอยงว่า “วัดมอญลินทวาปีวิหาร” และพระราชทานเงิน ๘๐ ซึ่งแก่พระยามอญลินทร์สุภภิธานนักรโพรการ ศูนย์ทศกัณฑ์ศรีราชภักดี (ทัต ฅ สงขลา) ให้สร้างพระอุโบสถ

พระยาวิเชียรภักดี ได้ทำการสมรสกับคุณหญิงทรัพย์ มีธิดาที่เกิดกับคุณหญิงทรัพย์ เพียงคนเดียว ชื่อคุณกรีด และมีบุตรกับอนุภรรยาคือ นางมา และนางคำ อีกสองคนคือ นายขั้ว และนายหุ้ม คุณกรีดได้สมรสกับหลวงพิทักษ์เขตขันธ์ (กึ่ง) ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองหนองจิกสืบต่อจากท่าน

ได้มีผู้บันทึกและเล่ามาถึงบุคลลิกภาพ ของพระยาวิเชียรภักดีว่า ใ้ว่า ท่านมีรูปร่างสันทัด ผิวอ่อนข้างดำ ดวงตาโตมีปานสีดำที่แก้ม (ชาวเมืองจึงเรียกท่านว่า ท่านแก้มดำ) ใจคออ่อนข้างเป็นคนดี ชอบนุ่งผ้าดามหากรุก และมี “ผ้าลิโป้” พาดไหล่ ไม่สวมเสื้อปก (เหน็บ) มีดกรอกขนาดใหญ่ ออกนุ่งว่าราชการเป็นประจำ จึงทำให้คนมองท่านว่าท่านเป็นคนดี

พระยาวิเชียรภักดี ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองหนองจิก

อยู่มาจนถึง ๒๓ ปี ก็ถึงแต่ปีพุทธศักราช ๒๓๘๘ จนถึงปีพ.ศ. ๒๔๑๑ ก็ได้ถึงแก่กรรมลง ณ งานของท่านโดยอาการสงบบรรดาญาติมิตรและข้าราชการเมืองหนองจิกได้ร่วมมือร่วมใจกันสร้างบั้ง(สถูป) เก็บอัฐิธาตุของท่านไว้เป็นที่ระลึก และสักการบูชา บั้งหรือสถูปนี้ตั้งอยู่ทางด้านหลังอุโบสถของวัดมอญลินทวาปีวิหาร ก่อนนี้เมื่อชาวบ้านชาวเมืองหนองจิก มีการบวชลูกบวชหลานก็จะนำ “น้ำจ่านาก” มากอบไหว้บูชาสถูปของท่าน แล้วจึงจำทำนบกะเข้าไปทำการอุปสมบทในพระอุโบสถถือเป็นการขมาลาโทษ และขอพรจากดวงวิญญาณของท่าน ด้วยความสำนึกพระคุณที่ท่านได้เป็นผู้สร้างวัด สร้างบ้านแปลงเมืองหนองจิกขึ้นมา ปัจจุบันชนบทรรมนิยมประเพณีดังกล่าวกล่าวเห็นจะเลือนลางไปหมดแล้ว อันนี้คงจะเกิดจากความไม่รู้ของผู้บวชใหม่ หรือเป็นเพราะความเกรงอกเกรงใจของพระภิกษุ ที่ไม่เอาใจใส่เป็นธุระแนะนำแก่คนรุ่นใหม่ ปลุกฝังจิตใจคนให้สืบความดีของคนดี ที่ไม่ควรลืมอย่างพระยาวิเชียรภักดีศรีสงคราม (เกตุยง) ไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง

